

ประเภทภูมิปัญญาด้าน ช่าง สล่า

ชื่อภูมิปัญญา การต้องคอก

บทนำ/ความสำคัญของภูมิปัญญา

การต้องคอก เป็นศิลปะของการทำลวดลาย แล้วใช้ประดับตกแต่งให้เกิดความวิจิตร สวยงาม การต้องคอกเป็นภูมิปัญญาปัญญาด้านสล่า พื้นบ้านที่นับวันจะหายากโดยถ้าไม่มีความสามารถหรือเรียนรู้สืบสานอย่างจริงจัง ก็ยากที่จะทำให้การต้องคอกเกิดเป็นงานที่ละเอียดสวยงามและมีความหมาย การต้องคอกเป็นการทำกระดาษให้เกิดเป็นช่องว่างมีลักษณะเป็นลวดลายตามที่ต้องการ โดยมีการแบ่งสัดส่วนที่ให้ความอ่อนช้อยและรับต่อพื้นที่ที่จะประดิษฐ์และตกแต่ง การต้องคอกจะใช้กับฐานที่วางครีวตาน ทำปราสาท บุญบัก ตลอดจนฉัตร ธง และอุปกรณ์เข้าร่วมกระบวนการในงานต่างๆ อุปกรณ์ของการต้องคอกหลังจากที่จัดทำโครงขึ้นงานเสร็จเรียบร้อยแล้วโดยการลงพื้นจะใช้กระดาษหรือทาสีก็ได้ ก็จะปะกระดาษให้มีความกว้างและยาวเท่าพื้นนั้น แล้วนำกระดาษมาพับให้มีขนาดช่วงความยาวที่เท่ากันแล้ววัดระยะขอบข้างล่างข้างบนไว้ แล้ววาดลวดลายตามที่ต้องการลงไปแล้วเว้นระยะช่วงเพื่อไม่ให้กระดาษขาดออกจากกัน หลังจากนั้นก็ใช้คมหอบ(สว่านเล็มมือหรือสว่านโค้งจะมีขนาดเล็กจนถึงใหญ่)ต้องลงไปให้กระดาษขาดทะลุจนถึงไม้ที่รอง หลังจากนั้นทำการต้องให้จนเสร็จแล้วนำกระดาษออกมาคลี่ดูลวดลายใช้มีดตบเบาๆกับพื้นเพื่อให้ขอบกระดาษกลับคืนตัวแล้วทำการทากาวบริเวณที่จะติดกระดาษลวดลายให้ทั่วแล้วนำกระดาษติดโดยจัดระยะให้ถูกในระยะที่พอดีแล้วนำแปรงชุบกาวทาเบาๆซ้ำอีก 1-2 รอบจนกระดาษเรียบติดกับพื้นแล้วทำการตกแต่งขอบมุมให้เรียบร้อย

การต้องคอกจะมีเทคนิคอยู่ที่กำหนดลวดลายให้ถูกต้องพอดีและจะต้องอาศัยฝีมือในการวาดลวดลายได้อย่างดีด้วย จึงจะทำให้การต้องคอกได้ผลงานออกมาที่น่าประทับใจและการรู้จักการบำรุงรักษาเครื่องมือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวสว่านจะต้องมีความคมและความเสมอเรียบของปลายคมสว่าน พร้อมการจัดเตรียมโครงสร้างพื้นงานต้องมีขนาดที่แน่นอนพอดีไม่ว่าความยาว ความกว้าง ความสูง และมุมต้องได้จากการต้องคอกนอกจากได้อาศัยหลักพื้นฐานของลวดลายไทยแล้ว ยังมีรูปของสัตว์หิมพานต์ ลายพื้นเมือง เช่น ลายดอกผักแว่น ลายปะเจ ลายดอกกระถินลายดอกพุดตาลและกัลยาณิธยา ลายเครือ ลายม่าน ลายเงี้ยว ฯลฯ

การต้องคอกนอกจากใช้คมสว่าน คมดอก ยังสามารถใช้กรรไกรได้อีก โดยการตัดลวดลายเข้าประดับการต้องคอกนับเป็นภูมิปัญญาปัญญาของคนพื้นบ้านพื้นเมืองเวียงสา ที่ควรอนุรักษ์สืบกันต่อไป

แหล่งข้อมูล

นาย ญาณ สองเมืองแก่น

บ้านเลขที่ 184 หมู่ 4 ตำบลกลางเวียง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน 55110

☎ 054 - 782057